

LIETUVOS KURČIŲJŲ IR
NEPRIGIRDINČIŲJŲ
UGDymo CENTRAS

Kurčiųjų kultūra ir dvikalbystė

Monika Kumžaitė

Lietuvos kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų ugdymo centro gestų kalbos
specialistė

Vilnius, 2021

Kas yra kultūra?

1. Kultūra reiškia „žmonių gyvenimo būdų visuma“
2. Ypač svarbu – kalba, kultūra ir įsitikinimai
3. Jeigu žmonių grupė turi kalbą, jie turi kultūrą
4. Taigi kurčiųjų bendruomenės turi kultūrą!

Kurtieji turi:

- Savo maistą?
- Žemę (teritoriją)?
- Religiją?

Kurčiojo akimis....

- Lietuvių gestų kalba
- Informacija
- Kontaktai
- Bendravimas
- Pakvietimas
- Ratas
- Vardas gestų kalba
- 3D
- Vibracija
- Šviesos signalas

Kurčiųjų kultūra kaip mažumų kultūra

■ Kurčiųjų kultūra egzistuoja daugelio kultūrų **viduje**.

Pavyzdžiui:

- JK – afrikiečių ir karibų salų kultūros;
- JAV ir Australijoje – čiabuvių kultūros.

■ Dažniausiai būna nesuprastos ir atsiduria priespaudoje.

■ **Kurčiųjų kultūra – taip pat mažumos kultūra.**

Mažumų kultūrų savybės:

1. Didžioji dalis daugumos kultūros narių turi priimti tik vienos kultūros normas.
2. Mažumos kultūros turi išmokti **DVI** kultūras – savo ir daugumos.
3. Jei abi kultūros lygiavertės, tuomet problemų nekyla arba jų kyla labai nedaug.
4. Jei jos nelygiavertės, tada paprastai kyla didelių problemų, vidinių ir išorinių konfliktų.
5. „Kas tu esi pirmiau – kurčiasis ar lietuvis?“

Kurčiųjų ir mažumų kultūrų panašumai

Tarp kurčiųjų ir kitų (tautinių) mažumų kultūrų yra daug panašumų, pavyzdžiui:

1. Jie kasdien kovoja dėl savo identiteto išlaikymo, balansuoja tarp dviejų kultūrų.
2. Tam jie turi labai mažai išteklių.
3. Kartais jos labiau orientuotos į „išorę“, o ne į „vidų“ (kopijuoja daugumos kultūrą).
4. Kartais atvirkščiai – jos būna per daug uždaros ir laikosi gynybinės pozicijos.
5. Televizija ir žiniasklaida atlieka lemiamą vaidmenį jų palaikymui ir puoselėjimui.
6. Vaikų mokymas remiantis jų kultūra yra pagrindinis prioritetas.

The Iceberg Concept of Culture

Like an iceberg,
nine-tenths of culture is below the surface.

Surface Culture
Most easily seen
Emotional level - low

Food, dress,
music, visual arts,
drama, crafts,
dance, literature,
languages, celebrations, games

Shallow Culture
Unspoken Rules
Emotional level - high

courtesy, contextual conversational patterns, concept of time,
personal space, rules of conduct, facial expressions,
nonverbal communication, body language, touching,
eye contact, patterns of handling emotions,
notions of modesty, concept of beauty, courtship practices,
relationships to animals, notions of leadership, tempo of work,
concepts of food, ideals of child rearing, theory of disease,
social interaction rate, nature of friendships, tone of voice,
attitudes toward elders, concept of cleanliness, notions of adolescence,
patterns of group decision-making, definition of insanity,
preferences for competition or cooperation,
tolerance of physical pain, concept of "self",
concept of past and future, definition of obscenity,
attitudes toward dependents,
problem solving roles in relation to age, sex, class, occupation,
kinship, and ...

Deep Culture
Unconscious Rules
Emotional level - intense

- Kurčiųjų kultūra yra stipriai **paveikta** ją supančios daugumos (girdinčiųjų) kultūros.
- Kurčiųjų kultūra yra stipriai **sužalota** oralizmo ir audizmo.
- Tinkamiausias terminas, apibendrinantis visa tai - „kolonializmas“.

Kas yra audizmas?

Audzimas yra terminas, vartojamas apibūdinti neigiamą požiūrį į kurčiuosius ar neprigirdinčiuosius asmenis.

Pavyzdžiai:

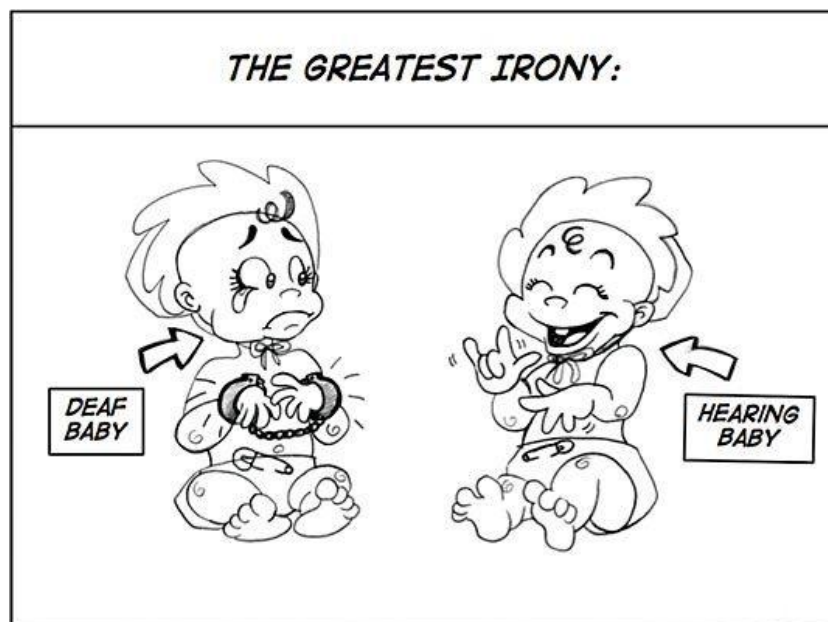

LIETUVOS KURČIŲJŲ IR
NEPRIGIRDINČIŲJŲ
UGDYMO CENTRAS

1. “Apšokinėti” - padėti kurčiajam bendrauti.
 2. Prašyti kurčiojo skaityti iš jūsų lūpų ar rašyti, kai jis / ji nurodė, kad tai nėra pirmenybė.
 3. Skambinti už kurčiąjį, nes jis negali.
 4. Atsisakymas kvieisti vertėją, kai to paprašoma.
 5. Daryti prielaidą, kad tie, kurie turi geresnius kalbos / lietuvių kalbos įgūdžius, yra pranašesni.
 6. Paprašyti kurčiųjų, kad jie „nuslopintų“ savo veido išraišką, nes jie kelia kitiems nepatogumų.
 7. Atsisakymas aiškinti kurčiajam, kodėl visi aplinkiniai juokiasi - „nepamiršk, aš tau pasakysiu vėliau, nesvarbu“.
 8. Nemažą kurčiųjų vaikų mokymo laiko dalį skiria lūpų skaitymui ir logopedijai, o ne edukaciniam dalykam.
- Audizmas, įsitikinimas, kad gebėjimas girdėti daro pranašesnį už tuos, kurie praranda klausą. Tie, kurie palaiko šią perspektyvą, yra vadinami audistais,. Jais gali būti tiek girdintieji, tiek kurtieji.

Audizmas

Kas yra kolonializmas? (1)

LIETUVOS KURČIŲJŲ IR
NEPRIGIRDINČIŲJŲ
UGDymo CENTRAS

1. „Kai viena žmonių grupė užvaldo kitą žmonių grupę“ (pavyzdžiui, britų ir europiečių vykdytas Amerikos čiabuvių ir afroamerikiečių kolonizavimas).
2. Paprastai vyksta dėl ekonominių priežasčių – įgyti turto ir valdžią.
3. Tačiau kartais siekiama ir pakeisti tos tautos kalbą bei kultūrą savąja, nes esą ji „geresnė“.
4. Be to, tokiu būdu tampa lengviau ją valdyti!
5. Kolonistai sukuria administracinį aparatą, dirbantį su kolonizuota tauta. Šie „specialistai“ kontroliuoja informaciją ir priima politinius sprendimus. **Pavyzdžiui, kurčiųjų atveju tai būtų medicinos, ugdymo, socialinės rūpybos „ekspertai“.**
6. Tai yra SISTEMA, t. y. valstybinis ugdymo ir administravimo tinklas.

Kas yra kolonializmas? (2)

7. Kolonializmas sunaikino daug kultūrų ir kalbų.
8. Taip pat kolonializmas jas skaldo ir nuteikia vieną prieš kitą, kad būtų lengviau valdyti. Taip panaikinama vienybė!
9. Daug kultūrų išgyvena, bet yra sužalojamos, jas reikia dekolonizuoti:
 - (a) išsiaiškinti, kokios jos kažkada buvo, tuomet
 - (b) stengtis vėl atrasti vienybę.
10. Kad tą pasiektų, joms reikia **išplėtoti savo būsimos visuomenės viziją.**
11. Mokymas buvo pagrindinis tautų kolonizacijos būdas.

Kaip mes – kurtieji – buvome kolonizuoti?

1. Vakaruose – daugiau kaip 100 metų oralizmo.
2. Kurtieji mokytojai išvaryti – kurčiųjų išmintis neperduota/prarasta.
3. Kurčiųjų istorija, kurčiųjų kultūra pašalinta iš mokymo programų.
4. Dabar – integruotas mokymas ir kochleariniai implantai.
5. Kai kuriose šalyse vyksta ir kolonizavimas mokant socialines išmokas.
6. Paskutiniu metu atsirado ir neokolonializmas: vertėjai, kurčiųjų studijos, gestų kalbos lingvistika, kurtystė.

Kokia kolonizacijos žala?

Kaip ir bet kuri kolonizuota kultūra, mes buvome sužaloti tos priespaudos.

Kaip? Labai įvairiai:

- psichologiškai (psichinė sveikata);
- ugdymo srityje;
- įdarbinimo srityje.

O kokia žala kurčiųjų kultūrai?

Pavyzdžiai:

- Kurčiųjų susiskaldymas į grupes. Mums reikia suprasti, kad šis susiskaldymas įvyko dėl to, kad mūsų tautos gyvenimas nebuvo kontroliuojamas (turint omenyje kurčiųjų mokymą ir kurčiuosius mokytojus). Tad daugumos visuomenė sukūrė tokią politiką, kuri suskaldė bendruomenę.
- Nepakankamas savo istorijos išmanymas.

- Taigi įsigalėjus oralizmui kurtieji vaikai nebeturėjo sektinų pavyzdžių.
- Labai svarbi buvo pagalba iš vaikų, gimusių kurčiųjų šeimose.
- Bet tai neprilygo kultūrinės išminties mokymui mokyklose.
- Esminis vaidmuo čia tenka **internatinėms** mokykloms.

Kurčiųjų kultūra buvo puoselėjama 3 pagrindinėse vietose – kurčiųjų mokyklose ir klubuose, kurčiųjų šeimose.

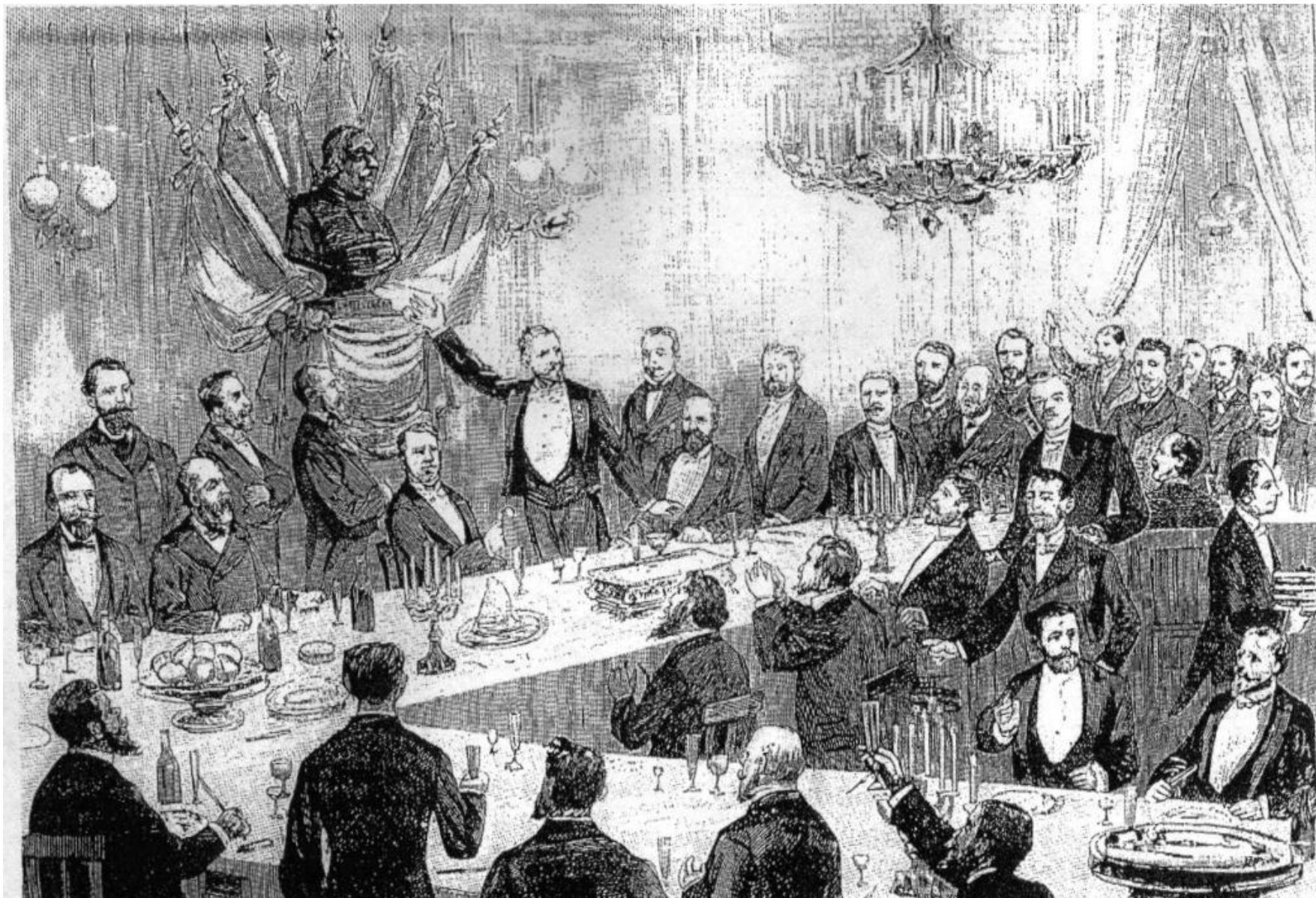

Kurčiųjų mokyklos ir kultūra

- Vakarų valstybėse kurčiųjų mokyklose nuo pat pradžių dirbo kurtieji mokytojai ir buvo vartojama gestų kalba.
- Kai kurias mokyklas įsteigė ir joms vadovavo kurtieji mokytojai.
- Taigi, jau 19 a. buvo susiformavusi kurčiųjų kultūra.
- Prasidėjus oralizmui kurtieji mokytojai buvo išvaryti ir atskirti nuo mokyklų.
- Tai lėmė, kad beveik 100 metų kurčiųjų kultūrinė išmintis buvo išnykusi ☹

LIETUVOS KURČIŲJŲ IR
NEPRIGIRDINČIŲJŲ
UGDymo CENTRAS

Paryžiaus kurčiųjų banketai, vykę nuo 1840 metų, paliko mums įrodymų, kad kurtystės, kurčiųjų dvasingumas ir kurčiųjų bendruomenės politika buvo daug aukštesnio lygio iki įsitvirtinant oralizmui.

Internatinių mokyklų svarba

1. Bendruomenė ir identitetas

Žmogus turi galimybę tapti bendruomenės dalimi ir įtvirtinti savo identitetą, kuriuo galės remtis visą likusį gyvenimą.

2. Pasipriešinimas girdinčiųjų įtakai

Tie, kas ilgai būdavo kurčiųjų mokyklose (kai kurie išvažiuodavo namo tik keletą dienų per metus), galėdavo lengvai pasakyti: „Tegul girdintieji nenurodinėja man, ką daryti!“

3. Emocinė nepriklausomybė

Daug kas suprato, kad gyvenimas internatinėje mokykloje suteikė jiems galimybę augti normaliai, nelikti vaikiškiems, sugadintiems arba ignoruojamiems namie arba dieninėje mokykloje. Tai pasireiškė arba tapimu labiau **nepriklausomais**, arba labiau subrendusiais.

4. Socialiniai įgūdžiai

Žmonės suprato, kad internatinės mokyklos buvo ta vieta, kur jie įgydavo socialinių įgūdžių ir perprasdamo kultūrinius apribojimus – kaip priimtina ir kaip nepriimtina elgtis su sau lygiais; namie tokių apribojimų nėra.

5. Bendruomenė, atstojanti šeimą

Susidarė įspūdis, kad santykiai su kurčiaisiais buvo tokie pat svarbūs arba netgi svarbesni, negu santykiai su tikraisiais šeimos nariais. Šiame kontekste pašnekovai keletą kartų parodė gestą ŠEIMA. Be to, vaikai dažnai nenorėdavo važiuoti namo per atostogas, savaitgaliais ir net vakarais. Tai, kad atostogų buvo laukiama su liūdesiu arba baime, yra labai didelis skirtumas nuo integruotai mokomų vaikų.

6. Normali bendruomenės raida

7. Tautinis identitetas

„Kurčiųjų tautos“ sampratos plėtojimas. Įvairios citatos tekste iliustruoja, kaip vaikai įdėmiai ieško žemėlapyje, iš kur jie yra, ir suvokia: „*Mes turime savo – kurčiųjų – šalį!*“.

Neigiamos oralizmo pasekmės kultūrai

Dabar apžvelgsime pavyzdžius, kaip oralizmas kurtiems vaikams pasėjo neigiamas sėklas, kurios vėliau buvo atsineštos į suaugusiųjų gyvenimą.

Baimė ir nuolankumas

Daugumai kurčiųjų vaikų buvo įskiepytas gilus baimės jausmas. Ir dauguma jų tą jausmą nešiojasi iki šiol.

„Kvailumas“, nepasitikėjimas savimi ir fatalizmas

Fatalizmo pavyzdys būtų toks: „*Viską, ką mes gauname, girdintieji vieną dieną iš mūsų vėl atims*“.

Tai taip pat reiškia „*mes niekada nesame saugūs*“, t. y. kai tik kurtieji padaro progresą, tai gali būti vėl sunaikinta. Pavyzdžiui, integracija, kochleariniai implantai, dabar ir genetika.

Nuomonės formulavimo atsilikimas

Kurčiųjų nepatyrimas reikšti savo nuomonę tam tikromis temomis, kartu su prieš tai įvardytomis žalomis, lėmė jų negebėjimą spręsti ir balsuoti politiniais klausimais, susijusiais su bendruomene.

Priverstinis bejėgiškumas

Įsivaizduokite, kaip reikia jaustis kenčiant nuo oralizmo ir negalint nuo šios kančios apsaugoti ateities kurčiųjų kartų. Negalėjimas užtikrinti geresnio gyvenimo savo vaikams ir dėl to atsirandantis psichologinis poveikis yra labai stiprus motyvas ir darbininkų klasės bei juodaodžių kultūrose.

Asmens susiskaldymas ir susilpnintas identitetas

Skirstymas pagal klausos sutrikimo laipsnį

- Itin įsigalėjęs skirstymas į „visiškai kurčius“ ir „neprigirdinčius“.
- Jie galėdavo panaudoti tą kalbėjimą, kad padėtų bendruomenei.
- Plačiai pradėjus naudoti klausos aparatus ir įsigalėjus oralizmui, neprigirdintieji tapo numylėtiniais, o kurtieji dėl to piktindavosi.
- Taip **oralizmas sukūrė** šį skirstymą!

Kodėl kurčiųjų kultūros pripažinimas yra toks svarbus?

- Visuomenės dauguma (girdintieji) netiki, kad kurtieji turi savo kolektyvines normas, vertybes ir įsitikinimus.
- Dėl to mums sunkiau kovoti už savo kolektyvines teises, pvz., teisę mokytis kurčiųjų mokyklose ir pan.
- Kurčiųjų kultūros pripažinimas – tai pirmasis žingsnis norint paaiškinti, kodėl mes turėtume kontroliuoti tokias kurčiųjų gyvenimo sritis, kaip ugdymas, socialinė gerovė ir psichinė sveikata.
- Taip pat tai pirmasis žingsnis norint suprasti mūsų, kurčiųjų, pasaulėžiūrą.
- Ir kaip visa tai naudoti – pavyzdžiui, vertinant kurčiuosius vaikus, kurčiųjų psichinę sveikatą ir pan.

Nepakanka tik pripažinti gestų kalbą

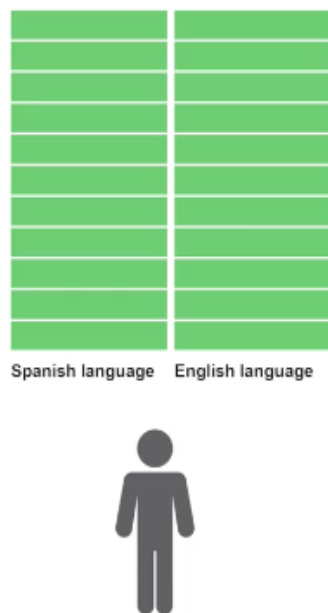
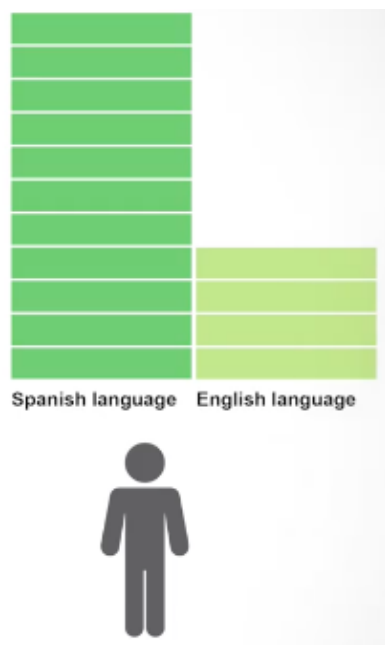
- Kai vyriausybė pripažįsta gestų kalbą, tai dažniausiai apsiriboja „parengti daugiau vertėjų“ arba „mokyti girdinčiuosius gestų kalbos“.

Bilingvizmas

- Vienakalbis / Dvikalbis / Daugiakalbis
- Privalumai

LIETUVOS KURČIŲJŲ IR
NEPRIGIRDINČIŲJŲ
UGDYMO CENTRAS

Gestų kalba mokykloje

Ačiū už dėmesį 😊

LIETUVOS KURČIŲJŲ IR
NEPRIGIRDINČIŲJŲ
UGDYMO CENTRAS

